

ალექსანდრე ორბელიანი როგორც ახალი
ქართული ლიტერატურის კრიტიკოსი

ALEXANDER ORBELIANI AS A CRITIC OF NEW GEORGIAN
LITERATURE

ლევან ბებურიშვილი
Levan Beburishvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ქართული ლიტერატურა, ქართული კრიტიკა,
ალექსანდრე ორბელიანი.

Key words: Georgian literature, Georgian criticism, Alexander Orbeliani.

ალექსანდრე ორბელიანი მეცხრამეტე საუკუნის ქართული მწერლობის ერთ-ერთ საინტერესო წარმომადგენელია. იგი მოღვაწეობდა ლიტერატურის მრავალ დარგში - პოეზიაში, პროზაში, დრამატურგიაში, კრიტიკასა და პუბლიცისტიკაში. ალექსანდრე ორბელიანის ლიტერატურული შესაძლებლობები ყველაზე ნათლად მის კრიტიკულ ნააზრევში გამოვლინდა. 50-იანი წლებიდან იგი აქვეყნებს რიგ წერილებს როგორც ზოგადლიტერატურული საკითხების, ისე კონკრეტულ მწერალთა შემოქმედების ირგვლივ.

საყურადღებოა ალექსანდრე ორბელიანის წერილი გრიგოლ რჩეულიშვილის მოთხრობის „ქვრივის ლიმონების“ შესახებ. ამ სტატიაში კრიტიკოსი მსჯელობს საზოგადოდ ისტორიული ნაწარმოების სპეციფიკის თაობაზე და მიუთითებს იმ შეუსაბამობებზე, რაც ძალზე აკნინებს რჩეულიშვილის მოთხრობის მხატვრულ დონეს. წერილში „დართულს დართული“, კრიტიკოსი განიხილავს დანიელ ჭონქაძის „სურამის ციხეს“ და არ იზიარებს მოთხრობის მხატვრულ კონცეფციას. ალექსანდრე ორბელიანი არ მიიჩნევს გამართლებულად თავადაზნაურობის, როგორც ცალკე სოციალური ფენის, კრიტიკას. მისი თქმით, მწერალი უფრო ზოგადი, ეთიკური ხასიათის პრობლემებით უნდა ინტერესდებოდეს. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ალექსანდრე ორბელიანი ამჩნევს ქართულ საზოგადოებრივ აზროვნებაში ორი ძირითადი ნაკადის გამოკვეთას, ორი დასის დაბადებას, რომელთაც ის პირობითად „კონსერვატორებსა და პროგრესისტებს“ უწოდებს. ამ მოვლენას კრიტიკოსი სავსებით კანონზომიერ და მისასაღებელ ფაქტად მიიჩნევს.

ქართული ენის ბედი, მისი აწმყო და მომავალი ალექსანდრე ორბელიანის ერთ-ერთი მთავარი საფიქრალი იყო. წერილში „რამდენიმე სიტყვა „გაყრის“ კამედიანზედ“ ალექსანდრე ორბელიანი ეჭვქვეშ აყენებს პლატონ იოსელიანის შეხედულებას გიორგი ერისთავის ენობრივ ნოვატორობასთან დაკავშირებით. ორბელიანი აღნიშნავს, რომ შეუძლებელია წერილი მეტყველების ყველა სფეროზე განვაზოგადოთ გიორგი ერისთავის კომედიების ენა, ვინაიდან იგი სწორედ კომედი-

ური ჟანრის თხზულებებისთვის არის შესაფერი და ვერც ერთ შემთხვევაში საერთო სალიტერატურო ენის პრეტენზია ვერ ექნება. ამასთანავე კრიტიკოსი აღიარებს ერთიანი ლიტერატურული ენის არსებობის აუცილებლობას.

ალექსანდრე ორბელიანი 50-იანი წლების ქართული ლიტერატურის ერთ-ერთ თვალსაჩინო წარმომადგენლად გვევლინება. ნიკოლოზ ბერძნიშვილთან და მიხეილ თუმანიშვილთან ერთად იგი დგას მეცხრამეტე საუკუნის ქართული ლიტერატურული კრიტიკის სათავეებთან.

ლიტერატურა:

ბებურიშვილი, ლ. (2018). თაობათა ურთიერთობის საკითხი ილია ჭავჭავაძის ნააზრევში. „ქართველოლოგიის აქტუალური პრობლემები“. VII.

ორბელიანი, ალ. (1859). უწინდელს დროს ბატონყმობა საქართველოში. „ცისკარი“. 11.

ორბელიანი, ალ. (1999). სიტყვა მამულის ტრაპეზზედ, თბილისი: „ლომისი“.

ჭუმბურიძე, ჯ. (1974). ქართული კრიტიკის ისტორია. I. თბილისი: „თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა“.

Alexander Orbeliani is one of the most interesting representatives of Georgian literature of the nineteenth century. He has worked in several fields of literature - poetry, prose, drama, criticism and journalism. Alexander Orbeliani's literary abilities were most clearly revealed in his critical works. Since the 1850s, he has published a number of letters on both general literary issues and the works of particular writers.

Alexander Orbeliani's letter about Grigol Rcheulishvili's story "Widow's Lemons" is noteworthy. In this article, the critic discusses the specifics of the historical fiction in general and points out the inconsistencies that greatly diminish the artistic value of Rcheulishvili's

story. In the letter “Attached to the Attachment”, the critic discusses Daniel Chonkadze’s “Suram Fortress” and does not share the artistic concept of the story. Alexander Orbeliani does not consider it right to criticize the nobility as a separate social stratum. According to him, the writer should be interested in more general, ethical problems.

It is noteworthy that Alexander Orbeliani notices the emergence of two main currents in Georgian public thought, the birth of two groups, which he conventionally calls “conservatives and progressives.” The critic considers this event as a completely lawful and welcome fact.

The fate of the Georgian language, its present and future was one of the main thoughts of Alexander Orbeliani. In his letter “A Few Words on Divorce Comedy”, Alexander Orbeliani questions Platon Ioseliani’s views on Giorgi Eristavi’s linguistic innovation. Orbeliani points out that it is impossible to generalize the language of Giorgi Eristavi’s comedies in all spheres of written speech, as it is suitable for works of the comedy genre and in no case can it claim a common literary language. At the same time, the critic acknowledges the need for a unified literary language.

Alexander Orbeliani is one of the most prominent figures in Georgian literature of the 1850s, and together with Nikoloz Berdznishvili and Mikheil Tumanishvili, he stands at the forefront of nineteenth-century Georgian literary criticism.

References

- Beburishvili, L. (2018).** Taobata urtiertobis sakitkhi ilia chavchavadzis naazrevshi. [The issue of generational relations in Ilia Chavchavadze’s thought]. “Actual Problems of Kartvelology”. VII.
- Orbeliani, Al. (1859).** Utsindels drois batonqmoba sakartveloshi. [Serfdom in Georgian in the Past]. “Tsiskari”, 11.
- Orbeliani Al. (1999).** Sitqva mamulis trapeszed. [A Word on the Trapeze of the Homeland]. Tbilisi: “Lomisi”.
- Chumburidze J. (1974).** Kartuli kritikis istoria, I. [History of Georgian Criticism, I.]. Tbilisi: “Tbilisi University Press”.